
JELENKOR

Túlélés a forradalom alatt: a Fekete Párduc Párt története

A Black Panther Party (Fekete Párduc Párt) nemcsak az afrikai-amerikai nacionalizmus legellentmondásosabb jelensége, hanem egyúttal az egyik legvitatottabb politikai szervezet is az Egyesült Államok történetében. Kritikusai csupán politikai követelésekkel előálló bűnöző anarchisták laza csoportosulásának tekintik, míg támogatói szerint egy közszolgálatot is ellátó szervezet, amelynek tevékenységét a kormányzat ásta alá. A történelmi valóság azonban nem írható le ezekkel az egyszerű megközelítésekkel. *Paul Alkebulan, Survival Pending Revolution: The History of the Black Panther Party* (Túlélés a forradalom alatt: a Fekete Párduc Párt története) című munkája arra tesz kísérletet, hogy a párt ideológiai változásain keresztül bemutassa annak legfontosabb megvalósult és megvalósulatlan céljait, a tagság előtt tornyosuló akadályokat, valamint politikai örökségüket.

A szerző, dr. Paul Alkebulan a Virginiai Állami Egyetem történelem és filozófia fakultásának tanára. Doktori disszertációját *The role of ideology in the establishment, growth, and decline of the Black Panther Party* (Az ideológia szerepe a Fekete Párduc Párt szervezetében, növekedésében és hanyatlásában) címmel 2003-ban fejezte be a Kaliforniai Egyetemen. Publikációi elsősorban az Egyesült Államok történelmével foglalkoznak a XX. század második felében, több írása kapcsolódik a Black Panther Party történetéhez, meghatározó személyiségeihez. Egyetemi kurzusain is a fenti témákban oktat.

A Black Panther Party-val kapcsolatos akadémiai kutatások már a hetvenes évek végén megkezdődtek. 1978-ban írta meg *Charles William Hopkins* Ph.D értekezését *The Deradicalization of the Black Panther Party, 1966-1972* (A Fekete Párduc Párt deradikalizálódása 1966-1972) címmel. Az elmúlt tizenöt évben egyetemi szakdolgozatok és doktori disszertációk térképezték fel a párt nemzetközi kapcsolatrendszerét és a nők helyzetét a szervezetben. A kilencvenes években a Fekete Párducok egykori vezetői és egyszerű tagjai is megírták visszaemlékezéseiket, amelyek azonban sok

esetben elhallgatták a vezetés hibáit, következetlenségeit, vagy kizárólag a perszonális kapcsolatok dinamikájára korlátozódtak. Alkebulan publikációja ezzel szemben az új típusú tanulmányok sorába tartozik, amelyek objektív képet kívánnak nyújtani a sok esetben előítéletekkel megközelített témában.

A polgárjogi mozgalom sikerei ellenére az 1964-ben Harlemben, majd egy évvel később Watts-ban bekövetkezett lázongások jelezték, az afrikai-amerikai társadalom nem minden rétegét érintették pozitívan a bekövetkezett változások. A munkanélküliség magas aránya, az alacsony iskolai végzettség, a lakásproblémák és a rendőri brutalitás továbbra is erős hatást fejtettek ki a fekete közösségekben. Sokan csatlódtak a Martin Luther King által propagált erőszakmentes ellenállásban, és az egyazon forradalmi érme másik oldalaként emlegetett Malcolm X 1965 februárjában bekövetkezett halála óriási lökést adott a születő Black Power (Fekete hatalom) mozgalomnak. Az ezen jelszót magukénak valló szervezetek nem alkottak szilárd közösséget, de az amerikai társadalomba való integráció helyett sokkal inkább politikai, szociális és kulturális értelemben is az önálló fekete nemzet (the Black Nation) megteremtésére törekedtek.

Ebben a belpolitikai légkörben hozta létre Huey P. Newton és Bobby Seale a Black Panther Party elnevezésű szervezetet 1966 októberében, amely megalakulásakor egy radikális, fekete nacionalista mozgalom volt, és politikai autonómiára törekedett. Ideológiájuk jelentős része Malcolm X azon elképzelésén alapult, hogy a polgárjogi küzdelmeket forradalmi mozgalomba transzformálják. London Williams szavaival élve – aki a Párducok vezető testületének, az Oaklandban működő központi bizottságnak is tagja volt – Alkebulan „Malcolm X örököseinek” nevezi a Black Panther Party tagjait. Állítása szerint négy alapvető elképzelésüket inspirálta a Nation of Islam (Iszlám Nemzet) egykori meghatározó személyisége. Ezek a következők: az afrikai-amerikaiak használhatnak fegyvert politikai céljaik elérésére, a mozgalomban való részvétel a tagjai számára spirituális és mentális megfiatalodást is kell, hogy jelentsen, a feketék lépjenek szövetségre más etnikai csoportokkal, valamint a polgárjogi mozgalom egy nemzetközi küzdelem része a rasszizmussal és a nyugati kapitalizmussal szemben. Ennek az ideológiai háttérnek a gyakorlatba történő átültetését számtalan példával igazolja a szerző, amelyekből megérthető a szervezet működése.

Első néhány évében a Black Panther Party fő tevékenységi körét a rendőrséggel szembeni fegyveres konfrontáció képezte. A kaliforniai törvények által biztosított korlátozott fegyverviselés jelentette az alapját ennek az ellenállásnak, amelynek révén forradalmi politikai erőt kívántak létrehozni.

Így alakult ki a párt közismert militáns attitűdje, ami a csoporthoz csatlakozó önkéntesek százaait vonzotta országszerte. A spirituális és mentális megfiatalodást szolgálták az úgynevezett Political Education (Politikai oktatás) kurzusok, ahol a vezetők olvasták fel a párt meghatározó ideológusainak munkáit, de a tagok szinte kommunaszzerű együttélését is ebbe a kategóriába sorolhatjuk. A csúcspont pedig biztosan a „Párduc esküvők” jelentették, ahol a központi bizottság tagjai adták össze a szervezet tagjait, forradalmi szövegek elhangzása közepette. (A női tagok számára tilos volt a párton kívüli párválasztás.) A más etnikai csoportokkal kötött szövetségeket szintén részletesen írja le a szerző. Megtaláljuk köztük a vietnámi háború többségében fehér középosztálybeli ellenzőit (Peace and Freedom Party) és latin amerikaiakat (Puerto Rican Young Lords Party) is. A szövetségek valamiféle választási együttműködésre épültek, vagy új társadalmi rétegek megszólítása volt a céljuk. 1968-tól kezdve a Black Panther Party mindent megtehetett, hogy felkeltse a nemzetközi érdeklődést. Az ENSZ-től vizsgálóbizottság felállítását kérték, amely az afrikai-amerikaiakat védené az Egyesült Államok kormányzatának állítólagos népiirtó háborújától, amelyben Huey P. Newton gyilkosság vádjával való letartóztatása jelentette az első lépést. Bobby Seale Montrealban találkozott a Vietkong képviselőivel, *Eldridge Cleaver* (a párt információs minisztere, egyik fő ideológusa és lapjának első főszerkesztője) pedig 1970-ben Algériában létrehozta a Black Panther Party nemzetközi szekcióját, miután részt vett egy lövöldözésben és a rendőrségi felelősségre vonás elől előbb Kubába, majd az afrikai országba távozott.

Malcolm X mellett Frantz Fanon és Mao Cetung műveinek hatását is dokumentálja Alkebulan, de a párt vezetésének szándéka ellenére ezek, valamint a marxista gondolatok javarészt idegenek maradtak az afrikai-amerikai közösségek számára, és az utóbbi ideológia hangoztatása miatt számtalan támadás érte a pártot, saját sorain belülről is.

A szerző három jól elhatárolható korszakra bontja a Black Panther Party történetét. Az egyes korszakhatárokat ideológiai átalakulás, eltérő szociális körülmények, a párt fő tevékenységi körének megváltozása és a vezetésben bekövetkező személycserék jelölik ki. A párt alakulásától 1971-ig tartott az első korszak, melyben a Párducok önjelölt forradalmárok, akik politikai autonómiát követelnek a fekete Amerikának. Az 1969-ben útjára indult közszolgálati programok már egy új időszak előszelét hozták magukkal. Diákoknak osztott ingyen reggeli, ingyenes orvosi ellátást kínáló klinikák felállítása, liberális oktatási egységek létrehozása és a rendőrség közösségi ellenőrzéséért folytatott kampány jelentették a program négy kulcs elemét. Huey P. Newton 1971 januárjában a párt legfontosabb szervezési feladata-

ként a közösségi programokat nevezte meg, és nyíltan elvetette az állami erőkkal szembeni fegyveres konfrontációt. A koncepcióváltást a szervezet hetilapjában a The Black Panther Party Black Community News Service-ben (1971 februárjától: The Black Panther Party Intercommunal News Service) jelentette be cikkében, melynek címét Alkebulan felhasználta a következő három éves időszak leírására és könyvét is így nevezte el: *Survival Pending Revolution*.

Az 1973-as oaklandi önkormányzati választási sikertelenség hatásai, sikasztási vádak és a Párducok vezetőinek droproblémái jellemzik a szervezet hanyatló korszakát, amely 1974-től 1982-ig tartott. Maga a Black Panther Party mindenféle záró rendezvény nélkül oszlott fel 1980-ban, miután tagsága, amely a hetvenes évek első felében elérte a 2000 főt, mindössze 27 főre apadt. A Huey P. Newton Educational Institute 1982-es bezárásával utolsó intézménye is megszűnt működni.

Az iskola a szervezet egyik legnagyobb sikerét jelentette. Több alkalommal kapott állami elismerést, vezetői a párt magasan képzett nő tagjai közül kerültek ki. A Black Panther Party utolsó éveinek alapvető jellemzője a női párttagok vezetői szerepkörbe való előlépése. 1974-től *Elaine Brown* vezette a szervezetet Newton három évvel későbbi visszatéréséig, aki egy fiatalos prostituált meggyilkolásának vádja elől menekült Kubába.

Alkebulan korszakolásával egyetérthetünk, mert a legnagyobb ideológiai és szervezeti változások mentén jelöli ki a határokat. Ezek a változások korántsem voltak azonban zökkenőmentesek. A kötet egyik legnagyobb erénye éppen az, hogy feltárja a párton belüli nézetkülönbségeket, amelyek fontos események mozgatórugóivá váltak. Míg a Párducok többsége felismerte, a gerilla taktika a függetlenségért vívott küzdelemnek csupán egyik lehetséges aspektusa, Newtont számtalan vád és támadás érte. A militánsok úgy érezték, elárulta őket és azokat a társaikat, akik a rendőrséggel vívott utcai harcokban veszítették életüket. A keleti-parti párttagozat lapja a Right On! első számaiban több, Newtont és az általa deklarált ideológiai váltást kritizáló írást jelentetett meg. 1973-ban több irodát bezárt a párt országszerte, hogy aktivistáikat az oaklandi választási kampányban foglalkoztathassák. Miután sem Bobby Seale, sem Elaine Brown nem tudta megszerezni a polgármesteri, illetve a tanácsosi széket, érthető a regionális vezetők csalódottsága, akik jól működő közszolgálati programokat fejeztek be, adott esetben társakat hagytak támogatás nélkül börtönben, és utaztak Kaliforniába, hogy segítsék a pártvezetést.

A szerző alapvetően nekik és a párttagság más áldozatkész tagjainak tulajdonítja a Black Panther Party sikereit. Azoknak a férfiaknak és nők-

nek, akik a közszolgálati programok beindulása után néhány hónap alatt több ezer adag ételt osztottak szét iskolás gyermekek között, akik betegség megelőzési programokat tartottak, drog-prevenációs előadásokat szerveztek, vagy kétszeresére növelték Oaklandben a regisztrált afrikai-amerikai szavazók számát. Többeket soraikból 1969 és 1971 között személyesen ismert meg és beszámolóikat is felhasználta a kötet megírásához. Az, hogy Alkebulan ilyen eredményeket tulajdonít a tagság sok esetben névtelen tagjainak, feltehetően ahhoz is hozzájárult, hogy erős kritikai élel szemléli a Black Panther Party vezetőit. Munkájában nyoma sincs az afrikai-amerikai köztudatban élő, sajtófotók vagy visszaemlékezések által felmagasztalt Huey P. Newton vagy Eldridge Cleaver képnek, mindvégig megőrzi tárgyilagosságát és objektivitását. Részletesen kifejti, Newton hogyan aknázza alá nyilatkozataival Cleaver kezdeményezését az Interracial Revolutionary People's Constitutional Convention-t (RPCC), mert félt az információs miniszter növekvő befolyásától. Newton érezte, hogy el kell különítenie magát a harmadik világbeli államokkal szoros kapcsolatok kiépítését fontosnak tartó Cleavertől, ezért az internacionalizmus helyett egy az új világrendről alkotott sajátos víziót, az interkommunalizmust jelölte meg követendő irányként, amit a tagság jelentős része ideológiai ellentmondásként értékelt. A szintén Cleaver által képviselt szélsőséges militarista szellemmel való szembehelyezkedést pedig az 1971-es ideológiai váltás egyik okaként nevezi meg a szerző. Feltárja továbbá Newton drogproblémáit, a hetvenes években elkövetett törvénszegéseit és katasztrófálisnak nevezi annak hatását, hogy 1977-ben Elaine Brownt – aki akkor más sikeres helyi politikus volt - megfosztotta vezető szerepétől. Eldridge Cleavert a legtöbb esetben a *Soul on Ice* című bestseller írójaként említik a tengerentúlon, ami Malcolm X önéletrajza és Imamu Amiri Baraka (LeRoi Jones) *Home* című munkája mellett alapvetően határozta meg a következő generáció radikális fekete identitását. Alkebulan azonban felfedi az ellentmondásokat egyes nyilatkozatai és korábbi cselekedetei között. 1969-ben a Black Panther hasábjain a nők párton belüli lehetőségeinek kiszélesítésért érvelt, utcai bűnözőként ezzel szemben fekete és fehér nőkkel is erőszakoskodott. (*A Soul on Ice* is börtönkörülmények között íródott.) Algírban pedig rosszul mérte fel politikai mozgásterét, és az algériai kormányt forradalmi lehetőségeinek korlátozásával vádolta meg a *Le Monde* által közölt nyílt levelében, ami végül a párt nemzetközi szekciójának bezárását vonta maga után.

A szervezet nagy egyéniségeihez kapcsolódik azonban a *Survival Pending Revolution* egyik hiányossága is. Bár a kötet címében csak a Black Panther Party történetének leírását deklarálta, kitekintésként elvárható

lenne rövid bemutatása Huey P. Newton, Bobby Seale, Eldridge Cleaver, *David Hilliard* vagy Elaine Brown 1982 utáni politikai tevékenységének. A Párducok híres külsőségei, amelyek legalább annyira vonzóak voltak az újoncok számára, mint a rendőrség elleni fellépés, szintén nem szerepelnek a kötetben. A Black Panther Party kulturális tevékenységéről, afrikai-amerikai kultúrához való viszonyáról csupán néhány mondatot közöl a szerző. A lokális tevékenység mellett azonban ezt jelöli meg a párttal kapcsolatos jövőbeli kutatások egyik lehetséges irányának. Nem ért egyet ugyanis azzal az elképzeléssel, hogy az egykori tagok elfogult nyilatkozatai, vagy a kormányzat nyilvánosságra nem hozott anyagai napjainkban tévútra viszik a témával foglalkozó kutatókat. Ezzel szemben inspirálni kíván eddig feltáratlan aspektusok elemzésére. A kötet bibliográfiai esszé fejezetében ehhez nyújt segítséget, ritka sajtótermékek, sajtó- és kormányzati archívumok pontos elérésének és azok célszerű kutatási módszereinek megadásával. Részletes bibliográfiát természetesen tartalmaz a kiadvány, amelyben külön szerepelnek az említett archívumok, a kormányzati iratok, doktori disszertációk, valamint audio-vizuális anyagok. Az olvasót rövidítések jegyzéke továbbá név- és tárgymutató segíti.

A *Survival Pending Revolution* jól felépített, logikus témavezetésű írás, melynek igazi értéke abban rejlik, hogy végig tárgyilagos és objektív tud maradni egy olyan témában, amelyhez kapcsolódóan számos elfogult publikáció jelent meg az elmúlt évtizedekben. A magyar nyelven beszerezhető szakirodalom a témában erősen korlátozott. Önálló kötetként csak az 1971-ben megjelent *A fekete párducoké a szó* című szöveggyűjtemény érhető el. Paul Alkebulan munkája ennél fogva hiánypótló, összefoglaló írás lehetne, amennyiben megjelenik hazánkban.

Paul Alkebulan: *Survival Pending Revolution: The History of the Black Panther Party (Túlélés a forradalom alatt: a Fekete Párduc Párt története)*. The University of Alabama Press, Tuscaloosa, Alabama, USA, 2007. 200 o.

Boros Gábor